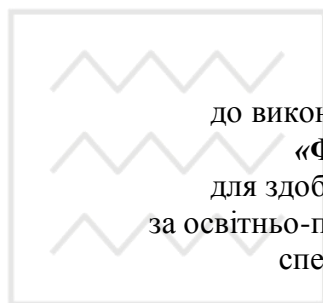




Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут охорони здоров'я
Кафедра здоров'я людини і фізичної реабілітації

08-02-42



МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання лабораторних робіт із навчальної дисципліни
«Фізична терапія та ерготерапія в педіатрії»
для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Фізична терапія, ерготерапія»
спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
Науково-методичною радою
з якості ННІ охорони здоров'я
Протокол № 1 від 17.09.2019

Рівне – 2019



Національний університет
водного господарства
та природокористування

Методичні вказівки до лабораторних робіт із навчальної дисципліни «Фізична терапія та ерготерапія в педіатрії» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фізична терапія, ерготерапія» спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» денної і заочної форми навчання [Електронне видання] / Нестерчук Н. Є. – Рівне : НУВГП, 2019. – 16 с.

Укладач: Нестерчук Н. Є., доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації.

Відповідальний за випуск –

Нестерчук Н. Є., доктор наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри здоров'я людини і фізичної реабілітації.



Національний університет
водного господарства
та природокористування

Керівник групи забезпечення спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія»

Григус І. М.

© Н. Є. Нестерчук, 2019
© НУВГП, 2019



Зміст

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ	5
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ	6
Лабораторна робота № 1. Вікові періодизації розвитку дитини	6
Лабораторна робота № 2. Загальні методичні вказівки проведення реабілітаційних заходів в роботі з дітьми	6
Лабораторна робота № 3. Методи дослідження фізичного розвитку	7
Лабораторна робота № 4. Діагностика функціонального стану дітей дошкільного віку	8
Лабораторна робота № 5. Моніторинг досягнення дітьми планованих підсумкових результатів освоєння програми	9
Лабораторна робота № 6. Вивчення фахівцями інтегративних якостей	10
Лабораторна робота № 7. Заходи, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я дітей старшого дошкільного віку	10
Лабораторна робота № 8. Удосконалення адаптивних і функціональних можливостей дитячого організму	11
Лабораторна робота № 9. Оцінка функціонального стану серцево-судинної і дихальної систем школярів	11
Лабораторна робота № 10. Експрес-оцінка рівня фізичного здоров'я хлопчиків та дівчат 7–16 років	12
Лабораторна робота № 11. Інноваційні форми і технології роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я	13
Лабораторна робота № 12. Особливості організації та проведення наукових досліджень у фізичній реабілітації	12
РОЗДІЛ 3. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ	15
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	16



ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Фізична терапія та ерготерапія в педіатрії» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 227 «Фізична терапія, ерготерапія».

Фізична терапія та ерготерапія дітей займає важливе місце в системі підготовки майбутнього фахівця з фізичної терапії, ерготерапії. У даній програмі викладений матеріал із загальної методики застосування засобів фізичної терапії та ерготерапії. Особлива увага приділена засвоєнню головних принципів використання засобів і методів фізичної терапії у відновленні та корекції функціонального стану, фізичного розвитку та рухливих функцій у дітей після перенесених гострих патологічних станів, хронічних захворювань, вроджених та набутих патологіях.

Під час вивчення дисципліни студенти отримують ґрунтовні знання щодо проведення фізичної терапії у разі наявності різних патологій; ознайомлення із відомостями про хвороби й травми, у комплексному лікуванні яких послуговуються засобами фізичної терапії; розвиток у майбутніх фахівців спостережливості, дослідницьких інтересів, здатності аналізувати загальний стан хворого, простежувати у ньому найменші зміни, а відтак забезпечувати гнучку тактику застосування фізичної терапії на етапах відновлювального лікування.

У результаті виконання даних лабораторних робіт студенти повинні знати: вікові психофізіологічні та індивідуальні особливості осіб, які мають відхилення в стані здоров'я або інвалідність; закономірності формування рухових умінь і навичок у розвитку основних рухових якостей дитини (враховуючи структуру основного дефекту); вплив фізичних вправ на психофізичний стан дітей з відхиленням в стані здоров'я (виключаючи інвалідів); спеціальну термінологію, уміти грамотно її використовувати; вміти: правильно підбирати методи і засоби навчання, використовуючи їх для вирішення корекційних, профілактичних і реабілітаційних завдань, успішно реалізовувати дидактичні принципи в практичній роботі; - підбирати завдання для самостійної роботи і індивідуальних планів дітей з відхиленням в стані здоров'я (включаючи інвалідів); володіти організаторськими вміннями і навичками проведення занять з фізичної терапії.



РОЗДІЛ 1 ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1. Фізична терапія в педіатрії (2 семестр)		
1	Тема 1. Вікові періодизації розвитку дитини	2
2	Тема 2. Загальні методичні вказівки проведення реабілітаційних заходів в роботі з дітьми	2
3	Тема 3. Методи дослідження фізичного розвитку	2
4	Тема 4. Діагностика функціонального стану дітей дошкільного віку	2
5	Тема 5. Моніторинг досягнення дітьми планованих підсумкових результатів освоєння програми	2
6	Тема 6. Вивчення фахівцями інтегративних якостей	2
7	Тема 7. Заходи, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я дітей старшого дошкільного віку	2
8	Тема 8. Удосконалення адаптивних і функціональних можливостей дитячого організму	2
9	Тема 9. Оцінка функціонального стану серцево-судинної і дихальної систем школярів	4
10	Тема 10. Експрес-оцінка рівня фізичного здоров'я хлопчиків та дівчат 7–16 років	4
11	Тема 11. Інноваційні форми і технології роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я	6
12	Тема 12. Особливості організації та проведення наукових досліджень у фізичній реабілітації	4
	Разом за змістовим модулем 1	34



РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторна робота № 1

Вікові періодизації розвитку дитини

Мета: Оволодіти необхідними теоретичними знаннями щодо існування різноманітні вікові періодизації.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись зі специфічними особливостями, що яскраво виражені у кожному віковому періоді.

Короткий огляд теми.

Кожному віковому періоду характерні яскраво виражені, специфічні особливості. Зміна періодів відбувається стрибкоподібно, періоди прискорення розвитку змінюються періодами уповільнення. Особливості розвитку дитини в кожен період мають кількісні і якісні відмінності від попереднього. Знання особливостей вікової періодизації необхідно для правильної побудови індивідуальної програми фізичної реабілітації дитини, має відхилення в стані здоров'я.

Питання модульного контролю:

1. Анатомо-фізіологічна характеристика грудного віку.
2. Анатомо-фізіологічна характеристика раннього дитинства.
3. Анатомо-фізіологічна характеристика першого дитинства.
4. Анатомо-фізіологічна характеристика другого дитинства.
5. Анатомо-фізіологічна характеристика підліткового віку.
6. Анатомо-фізіологічна характеристика юнацького віку.

Лабораторна робота № 2

Загальні методичні вказівки проведення реабілітаційних заходів в роботі з дітьми

Мета: Оволодіти практичними навичками проведення реабілітаційних заходів в роботі з дітьми.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись зі специфікою проведення реабілітаційних заходів.



Короткий огляд теми.

При проведенні реабілітаційних заходів при роботі з дітьми необхідно враховувати ряд показників та особливостей дитячого організму, а саме враховувати характер патологічних процесів, рівень психомоторного розвитку дитини, спостерігати за особливостями реакції на лікувальну фізичну гімнастику, здійснювати суворий медико–педагогічний контроль за дітьми всіх вікових періодів, враховувати ознаки втоми (невдоволення, погіршення якості виконання, млявість, відмова від виконання).

Питання модульного контролю:

1. Яка існує залежність між проведенням занять і прийомами їжі?
2. Яка повинна бути моторна щільність заняття лікувальної фізичної культури наприкінці курсу.
3. Який музичний супровід доцільно використовувати при проведенні занять.

Лабораторна робота № 3

Методи дослідження фізичного розвитку

Мета: Оволодіти методами дослідження фізичного розвитку дітей.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись з різними методами дослідження фізичного розвитку.

Короткий огляд теми.

Фізичний розвиток – це комплекс функціональних і морфологічних властивостей організму, який визначає запас його фізичних сил. Для дітей і підлітків його слід розширити з урахуванням тих біологічних процесів, які найбільш характерні для дитячого організму, а саме – його росту і формування.

Під фізичним розвитком розуміють сукупність морфологічних і функціональних властивостей організму, що характеризують процеси його росту і розвитку. При вивченні фізичного розвитку досліджують не тільки морфологічні та функціональні властивості організму, а й рівень біологічного розвитку дитини: формування зубів, моторики, мови і процеси росту. Діагностика використовується для оцінки вихідного стану організму дитини, з тим щоб визначити "найближчу зону" здоров'я, створити умови для нарощування фундаментальних можливостей систем і органів.

Питання модульного контролю:

1. Назвіть форми контролю за фізичним розвитком дітей дошкільного віку
2. Перерахуйте методи дослідження фізичного розвитку



3. За допомогою яких тестів проводиться оцінка фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Лабораторна робота № 4

Діагностика функціонального стану дітей дошкільного віку

Мета: Оволодіти необхідними навичками діагностування функціонального стану дітей дошкільного віку.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись з основами діагностики функціонального стану дітей дошкільного віку.

Короткий огляд теми.

Найважливішим фактором, що визначає ефективність процесу фізичного виховання дітей дошкільного віку, є діагностика, яка дозволяє оцінити вихідний фізичний стан дитини з метою визначення найближчих перспектив його оптимізації. На основі аналізу результатів діагностики планується фізкультурно–оздоровча робота в дитячому саду і контролюється її ефективність.

Діагностика не є самоціллю. Вона нерозривно пов'язана з корекцією, зміст якої визначається виявленими в процесі діагностики відхиленнями від норми, детермінованим фізичним розвитком учасників педагогічного процесу.

Питання модульного контролю:

1. Назвіть основні напрямки діагностики.
2. Опишіть шляхи оцінки стану здоров'я дітей.
3. Яким чином визначається рівень рухового розвитку.

Лабораторна робота № 5

Моніторинг досягнення дітьми планованих підсумкових результатів освоєння програми

Мета: Оволодіти необхідними теоретичними знаннями щодо моніторингу досягнення дітьми планованих підсумкових результатів засвоєння програми.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись зі складовими моніторингу компетенцій, досягнень дітьми та засвоєння ними програм.



Короткий огляд теми.

Діагностика – процедура виявлення рівня досягнень і готовності до будь-якого виду діяльності певного змісту та рівня складності. Ця процедура включає аналіз і узагальнення існуючих методик діагностики розвитку, ефективності виховання і навчання дітей, вибір оптимальних методик і діагностичних критеріїв, що дозволяють оцінити рівень сформованості той чи іншої якості особистості, умінь і навичок, компетенцій і відносин вихованців.

Питання модульного контролю:

1. Назвіть складові моніторингу компетенцій дошкільнят 3–5 років по параметрам здоров'я.
2. Назвіть складові моніторингу досягнень планованих проміжних результатів освоєння програми дітьми.
3. Назвіть складові моніторингу досягнень дітьми планованих підсумкових результатів освоєння програми.

Лабораторна робота № 6

Вивчення фахівцями інтегративних якостей

Мета: Оволодіти необхідними теоретичними знаннями щодо інтегративних якостей дошкільнят.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись зі специфікою вивчення інтегративних якостей дошкільнят та методами моніторингу.

Короткий огляд теми.

За результатами моніторингу визначається зона освітніх потреб кожного вихованця: високому рівню відповідає зона підвищених освітніх потреб, середньому рівню – зона базових освітніх потреб, низькому – зона ризику. Відповідно здійснюється планування і оцінка результатів освітнього процесу на основі інтегрування освітніх областей з урахуванням його індивідуалізації. У кінці навчального року робляться висновки про ступінь задоволення освітніх потреб дітей і про досягнення позитивної динаміки самих освітніх потреб.

Питання модульного контролю:

1. Охарактеризуйте плановані результати формування інтегративної якості "Допитливий, активний".



2. Охарактеризуйте плановані результати формування інтегративної якості "Емоційний, чуйний".

3. Охарактеризуйте плановані результати формування інтегративної якості "взаємодія з дорослими і однолітками".

Лабораторна робота № 7

Заходи, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я дітей старшого дошкільного віку

Мета: Оволодіти необхідними теоретичними знаннями та вміннями проведення заходів, спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я дітей.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись особливостями організації і проведення різних заходів.

Короткий огляд теми.

Завданням дошкільного закладу є забезпечення рівних стартових можливостей для дітей при вступі до школи. Розв'язання цього завдання пов'язане зі збереженням здоров'я і розвитком особистості кожної дитини.

Протягом останнього десятиліття значно погіршився стан здоров'я дітей дошкільного віку. Результати диспансеризації засвідчили, що лише 32,1% дітей визнані здоровими (I група здоров'я), 51,7% мають функціональні відхилення (II група здоров'я), 16,2% – хронічні захворювання (III група здоров'я). Результати вибіркового наукового дослідження показали, що нині не більше 10% дітей з – 6 років можна вважати цілком здоровими.

Питання модульного контролю:

1. Перерахуйте заходи, що спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я дітей старшого дошкільного віку
2. Назвіть шляхи збереження здоров'я дітей
3. Обґрунтуйте доцільність підвищення якості роботи з фізичної культури.

Лабораторна робота № 8

Удосконалення адаптивних і функціональних можливостей дитячого організму

Мета: Оволодіти необхідними теоретичними знаннями щодо удосконалення адаптивних і функціональних можливостей дитячого організму.



Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись з різними методиками вдосконалення адаптивних і функціональних можливостей дитячого організму.

Короткий огляд теми.

Забезпечення медичного обслуговування на етапі підготовки дитини до школи передбачає наступність і взаємозв'язок у роботі поліклініки і дошкільного закладу. Напередодні вступу дитини до школи слід ретельно прогнозувати перебіг її адаптації до нових умов і надати комплексні психолого–медико–педагогічні рекомендації. Збереження здоров'я дітей включає заходи, спрямовані на збереження здоров'я дітей та добір відповідних форм, засобів і методів фізичного виховання дошкільників, комплексна психолого–фізіологічна діагностика розвитку дітей та їх готовності до шкільного навчання, моніторинг стану здоров'я і фізичного розвитку дітей.

Питання модульного контролю:

1. Перерахуйте можливості удосконалення адаптивних і функціональних можливостей дитячого організму
2. Назвіть та обґрунтуйте шляхи збереження здоров'я дітей.

Лабораторна робота № 9

Оцінка функціонального стану серцево-судинної і дихальної систем школярів

Мета: Оволодіти необхідними теоретичними знаннями щодо оцінки функціонального стану серцево–судинної і дихальної систем школярів

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись з методами оцінки функціонального стану серцево–судинної і дихальної систем школярів.

Короткий огляд теми.

Щорічно учнів, студентів перевіряють на готовність до фізичних навантажень. Для школярів проходження медичного огляду є однією із обов'язкових процедур, одним із основних завдань якого є визначення фізкультурної групи.

Для визначення фізкультурної групи школярі мають щороку проходити профілактичне медобстеження, яке включає візит до педіатра, вузьких спеціалістів, здачу аналізів та пробу Руф'є. Потім педіатр видає висновок, де вказує, у якій групі має бути учень.

Питання модульного контролю:



1. Назвіть тести для оцінки фізичних можливостей
2. Яким шляхом проводиться антропометричне обстеження дітей?
3. Яким шляхом проводиться оцінка функціонального стану серцево–судинної і дихальної систем школярів?

Лабораторна робота № 10 **Експрес-оцінка рівня фізичного здоров'я хлопчиків та дівчат 7–16 років**

Мета: Оволодіти методикою проведення Експрес – оцінки рівня фізичного здоров'я хлопчиків та дівчат 7–16 років

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись з особливостями проведення Експрес – оцінки рівня фізичного здоров'я хлопчиків та дівчат 7–16 років.

Короткий огляд теми.

Фізичний розвиток дітей та підлітків характеризують соматометричні величини (довжина, маса тіла, окружність грудної клітини), фізіометричні (ЖЄЛ, показники динамометрії кисті і станової сили) та соматоскопічні (особливості розвитку кістково–м'язової системи, ступінь та характер жировідкладень, статевий розвиток, статура, постава). Фізичний розвиток дітей та підлітків визначають методом індексів, методом антропометричних стандартів, методом перцентилей, рівнянням регресії.

Питання модульного контролю:

1. Що включає експрес – оцінка рівня фізичного здоров'я хлопчиків та дівчат 7–16 років.
2. Опишіть виконання індексу Робінсона.
3. Опишіть виконання індексу Руфф'є.

Лабораторна робота № 11

Інноваційні форми і технології роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я

Мета: опанувати необхідні навички застосування інноваційних форм і технологій роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитися із методикою, принципами, засобами застосування інноваційних форм і технологій роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я.



Короткий огляд теми.

Діяльнісний підхід дозволяє успішно вирішувати завдання спеціальної освіти та реабілітації, тому що він забезпечує: відповідність пізнавальних можливостей дитини з проблемним розвитком завданням спеціальної освіти; органічна єдність наочних і практичних методів навчання; розвиток сенсомоторного і соціального досвіду; розвиток мови і мовлення в її комунікативної функції; формування навичок навчально-пізнавальної діяльності; пізнавальну та комунікативну мотивацію; емоційно-позитивний компонент процесу реабілітації; виховання соціально значущих особистісних якостей (вміння працювати в команді, відповідальність, здатність до безконфліктній соціальній взаємодії).

Деякі організаційні форми і технології роботи в контексті системно-діяльнісного підходу: предметно-практична діяльність, робота з Монтессорі-матеріалом, театралізована діяльність, робота з ЛЕГО дакт, пісочна ігротерапія, використання танцювально-рухових технік, проектна діяльність, каністерапія.

Питання модульного контролю:

1. Перерахуйте інноваційні форми роботи з дітьми.
2. Висвітліть технології роботи з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я.
3. Розкрийте сутність діяльнісного підходу.

Лабораторна робота № 12

Особливості організації та проведення наукових досліджень у фізичній реабілітації

Мета: опанувати необхідні навички організації та проведення наукових досліджень у фізичній реабілітації.

Завдання:

1. Вивчити літературу за темою.
2. Ознайомитись з особливостями організації та проведення наукових досліджень у фізичній реабілітації.

Короткий огляд теми

Наукове дослідження – процес дослідження певного об'єкта (предмета або явища) за допомогою наукових методів, яке має на меті встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення в інтересах раціонального використання у практичній діяльності людей.



Магістр – це академічний ступінь, який відображає, насамперед, освітній рівень випускника вищої школи, що засвідчує наявність у нього знань, умінь та навичок, які притаманні для молодого науковця, котрий лише починає свою наукову діяльність. Тобто, магістри – це спеціалісти, які володіють сучасними інформаційними технологіями, а також методами отримання та опрацювання наукової інформації. Магістри повинні знати та вміти: формулювати завдання дослідження; складати план дослідження; вести бібліографічну роботу із залученням сучасних інформаційних технологій; вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати існуючі та розробляти нові методи, виходячи із завдань конкретного дослідження; опрацьовувати отриманні результати, аналізувати та осмислювати їх з урахуванням літературних даних; представляти результати наукової роботи у вигляді звітів, рефератів, статей, що оформлюються відповідно до встановлених вимог.

Питання модульного контролю:

1. Що ви розумієте під наукою?
2. Назвіть основні ознаки науки.
3. Яка послідовність науково-дослідницьких дій?
4. Які ви знаєте наукові дослідження?
5. Охарактеризуйте алгоритм наукового дослідження.
6. Які характерні особливості наукового стилю спілкування?
7. Перелічіть поєднання слів з такими науковими термінами, як: проблема, питання, мета, завдання, напрямок, дослідження, шлях (вивчення), спостереження, експеримент, аналіз, матеріал, дані, факт, інформація.



РОЗДІЛ 3 РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Вид контролю: 2 семестр іспит, курсова робота.

Методи контролю

1. Поточний контроль знань студентів із навчальної дисципліни оцінюють: участь студентів в обговоренні питань, винесених на лабораторні заняття та проблемних ситуацій; розв'язок ситуаційних вправ; самостійно підготовлені повідомлення студентів за темою лабораторного заняття; на кожному лабораторному занятті проводиться письмове опитування по темі у вигляді визначення п'яти понять або 10 тестів закритої форми з однією правильною відповіддю з 5-ти можливих; оцінюється звіт по ІНДЗ; проведення модульного поточного контролю через навчально-науковий центр незалежного оцінювання.

2. Підсумковий контроль знань – екзамен складають відповідно до Положення про семестровий поточний та підсумковий контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти (сайт НУВГП).

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота 2 семестр												Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1													
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	100

Виконання курсової роботи 2 семестр			Сума
Вступна частина	Основна частина	Захист роботи	
До 20	До 40	До 40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни



СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Болезни нервной системы / под ред. Н. Н. Яхно, Д. Р. Штульмана, П. В. Мельничука. М. : Медицина, 1995. Том 2. С. 426-455.
2. Виленский Б. С. Неотложные состояния в невропатологии. Л. 1986. С. 198 – 203.
3. Восстановительное лечение детей с поражениями центральной нервной системы и опорно-двигательного аппарата : учебно-методическое пособие / под ред. И. В. Добрякова, Т. Г. Щедриной. СПб. : Издательский дом СПбМАПО, 2004. 317 с.
4. Гері Окамото. Основи фізичної реабілітації. Перекл. з англ. Львів: Галицька видавнича спілка, 2002. 294 с.
5. Дубровский В. И. Лечебная физическая культура (кинезиотерапия) : учебн. для студ. высш. учеб. заведений, 2-е изд., стер. М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. 608 с.
6. Евсеев С. П. Физическая реабилитация инвалидов с поражением опорно-двигательной системы : учебное пособие для образовательных учреждений высшего профессионального образования, осуществляющих образовательную деятельность по направлению 032100 "Физическая культура" (по магистерской программе "Адаптивная физическая культура"). М. : Советский спорт, 2010. 486 с.
7. Реабілітація хворих засобами лікувальної фізкультури / Грейда Б. П., Столяр В. А., Валецький Ю. М., Грейда Н. Б. Луцьк : Видавництво «Волинська обласна друкарня», 2003. – 310 с.

Допоміжна

1. Епифанов В. А. Лечебная физическая культура и массаж : учебник. М. : ГЭОТАР-МЕД, 2002. 560 с.
2. Журавлева А. И., Граевская Н. Д. Спортивная медицина и лечебная физкультура : руководство. М. : Медицина. 1993. 432 с.
3. Ибагов А. Д., Пушкина С. В. Основы реабилитологии: учебное пособие. М. : ГЭОТАР-Медиа, 2007. 160 с.
4. Карпюк І. Ю. Дихання в оздоровчій фізичній культурі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Знання України, 2004. 196 с.
5. Кожевников В. В. Малоинвазивные хирургические вмешательства в комплексном лечении врожденной косолапости у детей : дис... канд. мед. наук : 14.00.35 / Омская государственная медицинская академия Федерального агентства по здравоохранению и социальному развитию. Омск, 2008. 107 с.
6. Коноваленко С. В. Детский церебральный паралич. Конструктивная деятельность детей. Москва : Книголюб, 2007. 80 с.
7. Коррекция нарушений опорно-двигательного аппарата у детей старшего дошкольного возраста с ДЦП средствами физического воспитания : учебное пособие / под ред. В. А. Ильин. Пенза : Изд-во Пензенского гос. ун-та, 2007. 46 с.
8. Левченко И. Ю., Приходько О. Г., Гусейнова А. А. Детский церебральный паралич: коррекционно-развивающая работа с дошкольниками. Москва : Книголюб, 2008. 75 с.
9. Малявин А. Г. Респираторная медицинская реабилитация. Практическое руководство для врачей М. : Практическая медицина, 2006. 416 с.